

Nr 601

Av herr **Eliasson** i Sundborn m. fl., om en upplysningskampanj i kostfrågor.

(Lika lydande med motion nr 559 i Första kammaren)

För den moderna människan med en vanligtvis låg fysisk aktivitet är problemet att sammansätta en välbalanserad och hälsosam kost väsentligt större än för fysiskt aktiva högkaloriförbrukare. De avvägningsfrågor som aktualiseras i denna nya situation har i den allmänna debatten i första hand lagit sig uttryck i rädsla för kaloririk kost i allmänhet och för fett i synnerhet. De allmänna rekommendationer rörande folkkosten som utfärdats av t. ex. statens institut för folkhälsan ger underlag för viss återhållsamhet med t. ex. fettkonsumtion. Men vad som i övrigt sägs om den moderna kostens sammansättning är måhända lika viktigt. Det når dock sällan ut till en bred allmänhet.

Folkhälsans undersökningar av den svenska folkkosten visar nämligen också att den har betydande brister till följd av för liten tillförsel av många livsnödvändiga näringsämnen, t. ex. protein, kalcium, järn, vissa vitaminer m. m. Mycket omfattande amerikanska undersökningar utförda av jordbruksdepartementets speciella undersökningsinstitut (Consumer and Food Economics Research Division, Agricultural Research Service) visar också att motsvarande brister förekommer i den amerikanska folkkosten. Omkring hälften av alla hushåll lever där på en kost som inte kan betecknas som fullvärdig därför att den innehåller alltför små mängder av viktiga näringsämnen. Andelen hushåll som lever på en otillfredsställande kost ökar förhållandevis snabbt — från 40 procent 1955 till 50 procent 1965. Kostens olämpliga sammansättning står bara delvis i samband med hushållens ekonomi. Även i familjer med god ekonomi är bristerna mycket påtagliga. Liknande undersökningar skulle sannolikt ge jämförbara resultat även i vårt land.

Våra stora kostproblem är således inte enbart — och kanske inte ens i första hand — en fråga om för stort kaloriintag. Det är i hög grad en fråga om olämpligt sammansatt kost, som i många fall ger upphov till bristsymtom i form av nedsatt hälsa och bristfällig funktionsduglighet. I extrema fall kan sådana företeelser befaras påverka inte bara denna utan även kommande generationer i negativ riktning. Att en fullvärdig kost är en

nödvändig förutsättning för en optimal psykisk och fysisk utveckling både före och efter födelsen är nämligen numera fastställt.

Vi vet således att kosten är viktig för människans hälsa och fullödiga utveckling och prestationsförmåga. Vi vet också att kosten nu är i många avseenden bristfällig.

Mot denna bakgrund är det rimligt att samhället gör effektiva insatser för att undanröja nuvarande missförhållanden och förhindra nya sådana. De av samhället bedrivna insatserna i syfte att förbättra medborgarnas kostvanor är för närvarande ytterst blygsamma. Statens institut för folkhälsan, vilket torde vara det naturliga instrumentet för en aktiv kostupplysning, har således ett anslag på 25 000 kr. för informationsverksamhet. För budgetåret 1969/70 föreslås detta belopp av departementschefen höjt med 10 000 kr.

Om man betänker att sjukvården totalt sett är en av de tyngsta utgiftsposterna i vårt samhälle, är nämnda anslag till viktiga förebyggande åtgärder anmärkningsvärt litet. Det är helt uppenbart att den information som folkhälsan skulle kunna ge allmänheten om de viktiga kostfrågorna inte kan få någon som helst genomslagskraft, då de resurser som står till förfogande är så obetydliga.

Detta förhållande har två allvarliga konsekvenser: dels förmedlas riktig och ansvarsfull kostupplysning i otillräcklig utsträckning, dels lämnas fältet fritt för en understundom ansvarslös och osakkunnig information, som på sikt kan leda till obotlig skada. Situationen blir inte bättre av att ytterst få personer i vårt land har grundläggande kunskaper i näringsfysiologi och närbesläktade vetenskaper. Läkarna får t.ex. i allmänhet ingen som helst undervisning i dessa ämnen. Hushållslärarna och hemkonsulenterna gör för närvarande den viktigaste insatsen på detta område, men deras möjligheter är givetvis begränsade, i hög grad beroende på att material saknas att nå ut till en större allmänhet.

De olyckliga konsekvenserna av den nuvarande bristen på slagkraftig och korrekt information i kostfrågor torde i mycket stor utsträckning drabba familjer med begränsade tillgångar, i första hand barnfamiljerna. En exemplifiering av detta är mycket enkel. Om man tänker sig att någon familj lydte den egendomliga uppmaningen att »hålla mjölken i vasken», som basunerades ut över landet i slutet på föregående år, så skulle detta resultat *antingen* i att dess förmodligen begränsade proteintillförsel minskats ytterligare och kanske kommit i ett kritiskt läge *eller* också i att man tvingats skaffa sig motsvarande proteintillförsel på annat sätt, varvid kostnaden nödvändigtvis blivit högre. I fråga om alternativa proteinkällor blir priset ofta tre à fyra gånger så högt som då det gäller mjölkprotein. Att en sådan familj skulle kunna klara den viktiga kalktillförseln förefaller osannolikt.

Det bör konstateras att också forskningen och undervisningen på det näringsfysiologiska området för närvarande är synnerligen outvecklad till

följd av bristande satsning från samhällets sida. En väsentlig upprustning behövs därför på detta område för att förhållandena skall bli tillfredsställande.

Det torde dock inte vara försvarligt att låta en intensifierad informationsverksamhet i kostfrågor anstå till dess att frågan om ökade forskningsresurser kartlagts och praktiska åtgärder på detta område hunnit ge resultat. Redan de kunskaper som experterna på området nu sitter inne med är så betydande och så säkra i fråga om grundläggande förhållanden, att de mycket väl kan tjäna som underlag för omedelbara åtgärder i syfte att öka allmänhetens kunskaper på kostens område.

Snabba resultat i positiv riktning bör därför kunna uppnås genom att Folkhälsan — eventuellt i samarbete med konsumentinstitutet — får i uppdrag att genomföra en bredd upplagd kampanj i syfte att informera allmänheten om grundläggande och viktiga synpunkter på sambandet mellan kost och hälsa, utgifterna för alternativa koststater, elementära krav på en väl sammansatt kost etc. En sådan informationskampanj bör givetvis genomföras i nära samverkan med radio och TV, som får förutsättas engagera sig speciellt för saken, samt andra massmedia. I övrigt bör alla de informationskanaler som kan anses ändamålsenliga tas i bruk. Samarbete bör också ske med folkrörelser av skilda slag etc.

Då det är uppenbart att Folkhälsan inte kan genomföra en sådan kampanj endast med utnyttjande av sina nuvarande ekonomiska och personella resurser bör ett belopp om 500 000 kr. anslås för ändamålet. För dessa medel bör informationsexperten kunna engageras under kampanjtiden samt erforderligt informationsmaterial etc. framställas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta
dels att statens institut för folkhälsan ges i uppdrag att genomföra en omfattande upplysningskampanj i kostfrågor,
dels att institutet för detta ändamål beviljas ett särskilt anslag på 500 000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1969

<i>Lars Eliasson (cp)</i> i Sundborn	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Nils G. Hansson (cp)</i> i Skegrie
<i>Anna-Lisa Nilsson (cp)</i>	<i>Erik Grebäck (cp)</i>	<i>Elias Jönsson (fp)</i> i Ingemarsgården
<i>Thorbjörn Fällidin (cp)</i>	<i>Karin Wetterström (m)</i>	
